

Nan Bentzen Skille: Sigrid Undset og skatten på Kalvskinnet

To scener fra Nidarosdomen har festet seg i min bevissthet, enda jeg ikke har opplevd dem med mine egne øyne. Den første er fra 1867. Utenfor Nidarosdomen strever noen karer med å lage en kjempesvær grav. Med hakke og spade kaster de opp stein og sand; de begynner et par meter utenfor nordveggen av kirken og fortsetter nedover mot gjerdet langs gaten. Etter hvert blir det ei dyp grøft, omtrent fire meter bred og tjue meter lang. Så begynner de å fylle grøfta med gamle, gebrekkelige kister, to i dybden og to i bredden, tett i tett i en lang rekke. 50-60-70 kister. Alle de døde blir plassert slik at lyset fra øst kan stråle mot dem på oppstandelsens dag. Graverne pusser av lokkene for å tyde navnene på dem; de leter etter biskop Gunnerus, grunnleggeren av Det Kongelige Norske Videnskabers Selskab, byens stolthet. Selskabets fundator, biskop Johan Ernst Gunnerus, kan jo ikke legges ned i en fellesgrav sånn uten videre.¹

En skolegutt står lenge og følger gravearbeidet med våkent blikk. Han er elev ved Katedralskolen i Munkgata like ved. Han er 13 år og heter Ingvald Undset. Gutten bor på Vollan gård rett på den andre siden av Nidelva, og historielæreren hans, unge Karl Rygh fra Verdal, har forklart hva som foregår. Stortinget har bestemt at kirken, som delvis er en ruin, skal restaureres, og nå må det skaffes rom for et verksted. I likkjelleren under vestskipet har 70-80 kister stått stablet, tre i høyden, i hundre år. Her skal verkstedet etableres. Én etter én bæres kistene ut og fires ned i den nye fellesgraven. Fornemme og velbeslåtte Trondhjems-lik, borgere som har bidratt til kirkens økonomi og betalt dyrt for å bli gravlagt inne i Guds hus; nå må de ut under Trøndelags forblåste himmel.²

Den andre scenen jeg ser for meg foregår 24 år senere. Ingvald Undset har blitt 37 år gammel, han er gift, er trebarnsfar og bosatt i Christiania. Nå besøker han hjembyen og er ute på tur med hestedrosje. Jeg lar hans datter Sigrid, alias Ingvild, fortelle. Hun er 9 år og skal være brudepike i Nidarosdomen, i den delen av kirken som fremdeles er i bruk. "De var inne i Domkirken også en gang, hun og mamma, mens pappa ble sittende i drosjen og snakket med noen herrer som kom bort til ham. / - / Det hakket og pikket fra alle steder i kirken hvor steinhuggerne arbeidet, hun ble aldeles dumhørt av å gå her til slutt, og øynene og halsen hennes var fulle av støv. Noen steder var gulvet rotet opp og en kunne se ned i murte graver; mamma sa hvem som hadde ligget der - ettersom man trodde da. Men det var deilig å komme ut på den stille gressgrodde vollen som bredte seg mellom tårnfoten og vestgavlen / -/. I gresset fant Ingvild en snei tilhugget kleberstein - svart nesten og glattslitt på den ene siden hvor den var rillet med et lite blomsterblad i kanten / - /. Hun smettet steinen ned i kåpelommen sin, for det var visst ikke lov å ta med seg stein fra bygget. Hun gjemte den i flere år før hun torde la noen se at hun hadde den."³

Det er i den selvbiografiske fortellingen *Elleve år* Sigrid Undset tilstår sitt tyveri fra Nidarosdomen, men dette var ikke første gang hun hadde oldsaker i hendene. Da hun var liten, hadde faren latt henne leke med en terrakottahest fra utgravningene i Troja. Han fantaserte om at datteren skulle bli vitenskapskvinne når hun ble stor og føre hans arbeid videre.⁴ Ingvald Undset er i dag mest kjent som Nobelprisvinnerens far, men som arkeolog er han en interessant skikkelse i norsk vitenskapshistorie. Hva var han opptatt av som forsker? Hva var hans bidrag innen arkeologien? Hva kan datteren ha lært av ham? La oss grave litt i historien og gå tilbake til begynnelsen.

Ingvald Undset var født i Trondheim i 1853, en frisk og gløgg gutt som 13 år gammel flyttet inn på Vollan gård. Den hvite hovedbygningen ligger fremdeles i bakken ovenfor det runde, røde studentersamfunnet, med fri sikt over elva til dommen. Familien Undset hadde en hybelboer, en realskolegutt med svak helse. Han het Henrik Mathiesen og var seks år eldre enn Ingvald. Henrik var en nærsynt, litt klossete og tettvokst gutt som ble den energiske Ingvalds mest trofaste venn. De to guttene fant hverandre i en felles interesse for Snorre og P.A.Munch og fremfor alt for Nidarosdomen. Det var en interesse som ble varmt applaudert av Katedralskolens lærer Karl Rygh, som var en ivrig samler av oldsaker og gjerne involverte elevene: "de må bli orientert, de må bli

